

Researcher: Social Science Studies

RSSS
ISSN:2148-2691

(2018) Cilt 6 / Sayı 3, s. 20-27

Önlisans Çocuk Gelişimi Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları

Akın KARAKUYU¹, Ahmet UYAR², Ali BİRVRURAL³

Özet

Bu çalışmanın amacı çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemektir. Çalışma grubunu çocuk gelişimi bölümünde eğitim alan 236 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen "çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırma tarama modelinde bir çalışmadır. Veriler yüzde, ortalama ve frekans yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları 92,779 dur. Bu ortalamaya göre çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler : Çocuk Hakları, Çocuk Gelişimi, Ön lisans.

Attitudes Of Associate Degree Child Development Students' About Children's Rights

Abstract

The purpose of this study is to determine attitudes of associate degree child development students' children's rights. The working group constitutes 236 students who educate in the child development department. The data were collected using the "attitude scale about children's rights" developed by Karaman Kepenekçi (2006). Research is a study in the screening model. The data were analyzed by mean, percentage and frequency. According to the results of the research, the average of the students is 92,779. According to this average, it can be said that the attitudes of the students in the child development department to children's rights are high.

Keywords: Children Rights, Child Development, Associate Degree

¹ Öğretim Görevlisi, Mustafa Kemal Üniversitesi, karakuyuakin@gmail.com

² Öğretim Görevlisi, Mustafa Kemal Üniversitesi ahmetuyar23@hotmail.com

³ Öğretim Görevlisi, Mustafa Kemal Üniversitesi a.birvural@gmail.com

GİRİŞ

Çocukluk, onların oyunlarını oynayabilecekleri, büyüyüp sağlıklı bir şekilde gelişebilecekleri ayrı ve güvenli bir ortam gerektirir. Çocukluk, sadece doğum ile yetişkinlik arasında bir dönem olmanın ötesinde bir anlama sahiptir. Bu kavram, bir çocuğun yaşamındaki durumunu, koşullarını ve çocukluk dönemini oluşturan yılların kalitesini ifade eder (UNICEF, 2005: 5).

Ulusal yasalarda daha erken bir yaşta reşit olma durumunun kabul edilmesi hariç on sekiz yaşın altında herkes çocuktur (Moroğlu, 2003: 29). Daha doğduğu andan başlayarak kendine has karakter, davranış, duygu, zekâ ve görünümüne sahip, ayrı ayrı yaratıcılık gücü ilgi ve yeteneklerle donatılmış olan insan yavrusuna çocuk denir (Kaya, 2011:11). UNICEF'in hazırladığı raporda ise çocuk; yaş ve olgunlaşmayla birlikte gelişen birtakım ihtiyaçlara sahip, yetişkinlik öncesi dönemi yaşayan bireyler olarak ifade edilmektedir (Fazlıoğlu, 2007: 12).

Dünyada soğuk savaş döneminin sona ermesiyle birlikte demokrasi, hak, adalet, insan hakları ve çocuk hakları gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Çocuk hakları konusunda dünyadaki en kapsamlı sözleşme Birleşmiş Milletler tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde hazırlanan ve 54 maddeden oluşan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmedir. Ülkemiz bu sözleşmeyi 1990 yılında imzalamıştır.

Çocuklar savunma yetenekleri gelişmemiş olup, toplumun dezavantajlı kesimini oluşturmaktadır. Kendilerini savunma güçleri olmadığından daha kolay bir şekilde hakları ihlal edilebilmekte ve bunun sonucunda mağdur olabilmektedirler. Bu nedenle çocukların haklarının tespiti ve korunması hususunda yapılan her şey önem arz etmektedir. Toplumların geleceği sağlıklı nesiller yetiştirmekle mümkündür. Nesillerin ruhsal ve fiziksel denklemini çocuk yaşta kurulur. Kişilikleri daha çocuk yaşta şekillenir. Bu sebeple kişiliklerini zedeleyecek her türlü ihlal ve ihmalden korunmaları geleceğimiz adına son derece önemlidir (Kor, 2013:1).

Çocuk Hakları, geniş anlamda toplumsal, felsefi, ahlaki ve yasal boyutlar içerirken dar anlamda objektif hukukun çocuklar için tanıdığı hak ve sorumlulukların tamamını ifade eder (Sevinç, 2005: 43). Çocuk hakları, dünyadaki tüm çocukların refah ve mutluluk içinde yaşamaları, istismar ve ihmale uğramadan bir hayat sürmeleri ve çocukluklarını olması gerektiği gibi yaşayabilmeleri için oluşturulmuş bir haklar dizisidir (Erbay, 2010: 167). Bir başka tanımda ise çocuk hakları, çocukların zihinsel, bedensel, sosyal, duygusal ve ahlaki yönden bağımsız bir biçimde gelişebilmesi için, hukuk kuralları ile garanti altına alınan haklarıdır. Bu haklar insan haklarından ayrı değil, aksine onun bir parçasıdır. (Akyüz, 2000: 4). Çocuk hakları her şeyden önce çocukların çocuk olmaları, gelişim döneminde bulunmaları, bu gelişimlerini eksiksiz tamamlayabilmeleri ve istismara açık olmaları nedeniyle onlara tanınan bir takım ayrıcalıklardır.

Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan hakları; yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olmak üzere dört grupta toplanabilir:

Yaşamsal haklar; çocuğun uygun yaşam standartlarına sahip olma, tıbbî bakım, beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını ifade eden haklarıdır.

Gelişme hakları; çocuğun kendisini en üst seviyede gerçekleştirebilmek için gerekli olan eğitim hakkı, oyun hakkı, dinlenme hakkı, bilgi edinme hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü gibi haklarıdır.

Korunma hakları; çocuğun karşılaşabileceği her türlü ihmal istismar ve sömürüye karşı korunmasını sağlayan haklarıdır. Bunlar yargı sisteminde, silahlı çatışmada, çocuk işçiliği; fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, ilaç bağımlılığı ve mülteci çocuklar için özel bakıma ilişkin hususlarda çocukların korunmasını sağlayan haklardır.

Katılma hakları; çocuğun ailede ve toplumda aktif bir rol kazanmasını sağlamaya yönelik haklardır (Akyüz, 2013: 4).

Karaman Kepenekçi ve Baydık (2009) yaptıkları çalışmada Zihin engelliler öğretmenliği programına kayıtlı öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının okul öncesi öğretmeni ve bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmeni adaylarının tutumlarından farklılaşmadığı, sınıf öğretmenliği programına kayıtlı öğrencilerin tutumlarından daha olumsuz bir tutuma sahip oldukları, cinsiyet ve sınıf düzeyinin zihin engelliler öğretmenliği programına kayıtlı öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumları üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kor (2013) yüksek lisans çalışmasında Öğretmenlerin öğretim sürecinde çocukların haklarını dikkate aldıklarını saptamıştır. Öğretmenlerin öğretim sürecinde çocuk haklarının farkındalığına ilişkin görüşlerinde eğitim durumu ve hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık bulmuş, cinsiyet, medeni durum ve çocuk hakları konusunda daha önce eğitim alma değişkenlerine göre ise anlamlı farklılık bulamamıştır. Kaya(2011) öğretmen adayları ile yaptığı yüksek lisans çalışmasında büyük bir çoğunluğunun çocuk hakları sözleşmesini okumadıklarını, çocukların en önemli hakkı olarak yaşama hakkını belirtmişler, katılım hakkına ise önemli haklar arasında sıralamada yer vermediklerini tespit etmişlerdir. Alderson ve Arnold (1999), 7-17 yas arasındaki öğrencilere ve öğretmenlerine çocuk hakları ile ilgili görüşlerini sordukları İngiltere ve Kuzey İrlanda'da 2272 öğrencinin katıldığı çalışmada öğrencilerin % 75'i Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi daha önce hiç duymadıklarını, öğrencilerin % 40'ı, öğretmenlerin ise % 11'i okulda öğrencilerin çok az hakka sahip olduklarını söylemişlerdir.

Çocuk hakları çocukların gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde istismara ve ihmale uğramadan tamamlayabilmeleri için düzenlenmiş birtakım haklardır. Bu hakların herkes tarafından bilinmesi ve riayet edilmesi gerekir. Bu meslek gruplarından biride çocuklarla oldukça yoğun bir şekilde etkileşim içinde olacak olan çocuk gelişimi önlisans öğrencileridir. Bu sebeple çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumların belirlenmesi önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ön lisans çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemektir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu çocuk gelişimi bölümünde eğitim alan birinci ve ikinci sınıf öğrencisi 236 katılımcı oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla daha önce Karaman Kepenekci (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği (ÇHTÖ) ile toplanmıştır. Ölçek 5'li likert formunda hazırlanmıştır. Bu ifadeler için "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" ve "Tamamen Katılmıyorum" seçenekleri bulunmaktadır. Ölçekteki maddelerin 19'u olumlu, 3'ü olumsuzdur. Olumsuz ifadeler (2., 14. ve 15. maddeler) verilen cevaplar ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 22 ve en yüksek puan ise 110'dur. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının 0,85 dir. Bu çalışma için ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,842 dir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS programına girilerek ortalama, frekans ve yüzde analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların ÇHTÖ ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları

	N	Min.	Max.	Ortalama	St.Sapma
ÇHTÖ	236	51,0	107,0	92,77	8,23

ÇHTÖ: Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği

Tablo 1 de görüldüğü gibi öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 92,77 standart sapması ise 8,23 olarak bulunmuştur. Ölçek beşli likert yapıdan oluştuğu için 82,5 – 110 puan arası tutumlarının yüksek olduğu aralıktır. Bu sonuca göre çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk hakları tutumları yüksektir diyebiliriz

Tablo 2. Katılımcıların ÇHTÖ sorularına verdikleri cevapların yüzdeleri

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1- 18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum.	3,4	3,4	3,4	19,5	70,3
2- Çocuk hakları konusunda özel bir uluslararası sözleşme hazırlanmasına gerek yoktur.	61,0	21,2	13,6	1,7	2,5
3- Çocuk hakları devlet tarafından koruma altına alınmalıdır.	-	3,4	4,2	16,9	75,4
4- Devletler, çocuklarını daha iyi yetiştirmeleri için ailelere yardımcı olmalıdır.	2,5	1,7	4,2	25,4	66,1
5- Çocuğun en temel hakkının "yaşama hakkı" olduğuna inanıyorum.	0,8	2,5	4,2	16,9	75,4
6- Annesinden, babasından ya da her ikisinden de ayrı olan çocukların anne-babasını görme hakkı vardır.	-	1,7	1,7	18,6	78,0
7- Devletler farklı ülkelerde yaşayan parçalanmış ailelere bir arada yaşamaları için gerekli yardımı sağlamalıdır.	-	3,4	6,1	33,9	46,6
8- Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum.	-	2,5	4,2	25,4	67,8
9- Çocukların özel yaşamı vardır bu yüzden de özel yaşamlarının gizliliğine saygı gösterilmelidir.	-	-	2,5	30,5	66,9
10- Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır.	0,8	-	2,5	12,7	83,9
11- Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	0,8	0,8	5,9	9,3	83,1
12- Anne-babasıyla yaşama şansı olmayan çocukların, uygun ailelere evlatlık olarak verilme veya koruyucu aile yanına yerleştirilme hakkı vardır.	2,5	2,5	16,9	33,1	44,9
13- Devlet engelli çocukları korumak, eğitmek ve istihdam etmek için gerekli önlemleri almalıdır.	0,8	2,5	3,4	21,2	72,0
14- Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.	49,2	28,8	6,8	5,1	10,2
15- Sadece yetişkinlerin sosyal güvenlik hakkı olmalıdır; çocuklara sosyal güvenlik hakkı tanımaya gerek yoktur.	67,8	16,1	9,3	2,5	4,2
16- Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum.	0,8	1,7	3,4	28,0	66,1

17- Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum.	-	0,8	3,4	23,7	72,0
18- Çocukların madde kullanımına karşı korunmaları gerektiğine inanıyorum.	0,8	0,8	1,7	14,4	82,2
19- Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.	-	2,5	3,4	11,0	83,1
20- Çocukların savaşıardan korunmaları gerektiğine inanıyorum.	-	-	2,5	14,4	83,1
21- Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır.	0,8	1,7	1,7	20,3	75,4
22- Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum.	-	1,7	6,8	23,7	67,8

Önlisans Çocuk Gelişimi öğrencilerinin önemli bir çoğunluğu ölçeğin maddelerine genelde katılıyorum veya tamamen katılıyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Bu durumda bu öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin genelde olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

SONUÇ

Çocuk haklarına karşı olumlu tutum göstermesi gereken meslek gruplarından biri de anaokulu çalışanlarıdır. Anaokulu ve Kreşlerde çalışacak olan önlisans çocuk gelişimi öğrencilerinin ölçekten aldıkları puanların ortalamasının 92,77 olması onların çocuk haklarına karşı olumlu bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

“18 yaşın altındaki herkesin çocuk olmaktan kaynaklanan özel haklara sahip olduğuna inanıyorum” diyenlerin oranının katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyenlerle birlikte % 89,8 olması oldukça yüksek bir orandır. Bu durum öğrencilerin 18 yaşın altındaki herkesi çocuk olarak gördükleri ve bir takım haklara sahip olduklarına inandıklarını gösterir. Katılımcıların %75,4 ü nün bu hakların devlet tarafından koruma altına alınması ve uygulanmasını, %66,1 i nin ise devletlerin çocukların daha iyi yetişmesi için ailelere yardımcı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu katılımcıların hukuk kurallarının uygulanmasında en güçlü teminatın devletlerin olduğuna inanmasından kaynaklı olabilir. Dünyadaki bütün canlılarda olduğu gibi çocuklarında en temel hakkı yaşam hakkıdır. “Çocuğun en temel hakkı yaşam hakkı olduğuna inanıyorum” maddesine katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %92,3 dür.

İnsanı diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik düşünen bir varlık olmasıdır. Çocuklarda düşünce ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Çocuklar herhangi bir konudaki düşüncelerini yazılı, sözlü ve resmederek açıklayabilirler. “Çocukların düşüncelerini yazarak ya da çizerek anlatma hakları olduğunu düşünüyorum” diyenlerin oranı

katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyenlerle birlikte % 93,2 dir. Ayrıca çocuklarında yetişkinler gibi bir özel hayatı vardır. Bu özel hayatın gizliliğine saygı gösterilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı %66,9 dur. Öğrenciler arasında bu maddeye katılmayan veya tamamen katılmayan yoktur.

Çocukların temel haklarından biride korunma haklarıdır. “Devlet çocuğu her türlü kötü muameleden korumalıdır” ve “Evsiz çocukların devlet tarafından korunması ve yetiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum” maddelerine tamamen katılanların oranı sırasıyla % 83,9 ve %83,1 dir. Bu durum katılımcıların devletlerin geleceği olan çocukları ve onların haklarını koruması gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. “Devletlerin ailelere çocuklarına daha iyi yaşam standartları sağlamaları konusunda yardım etmeleri gerektiğine inanıyorum” diyenlerin oranı %66,1 olması öğrencilerin devletlerin görevlerinden birinin de çocuklara ve onları yetiştiren ailelerine iyi bir yaşam standardı sunmak olduğunu düşünmelerinden kaynaklı olabilir.

Çocuk gelişimi öğrencilerinin “Oyun oynamanın ve farklı etkinliklere katılmanın çocukların hakkı olduğunu düşünüyorum” diyenlerin oranının %72 olması çocukların kendilerini en iyi oyun oynarken ifade etmesi, oyunun çocuğun gelişiminde ve öğrenmesinde oyunun önemini iyi bildiklerinden kaynaklanmaktadır.

“Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir” diyenlerin oranı katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyenlerle birlikte %94,1 dir. Bu öğrencilerin çocukların ihmal ve istismara karşı savunmasız oldukları için çocukların aileleri, öğretmenleri ve devlet tarafından korunması gerektiğini düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. “Devletler istismara ve ihmale uğramış çocukların tedavi ve terapileri için her türlü önlemi almak zorundadır” ve “Suç işlemiş çocuklara, sağlıklı ve sosyal yurttaşlar olabilmeleri için yardım edilmesi gerektiğine inanıyorum” diyenlerin oranının katılıyorum ve tamamen katılıyorum diyenlerle birlikte sırasıyla %95,7 ve 91,5 olması katılımcıların istismara ve ihmale uğramış ve suça bulaşmış çocukların devlet tarafından topluma kazandırılması gerektiğine inanmalarından kaynaklanmış olabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Akyüz, E. (2013) *Çocuk Hukuku Çocuklarının Hakları ve Korunması*. Pegem Akademi Yayınları, Genişletilmiş 3.Baskı: Ankara
- Alderson, P. ve Arnold, S.(1999) *ESRC Children 5-6 Briefing No.1 Civil Rights in Schools*. Swindon, ESRC.
- Erbay, E(2010). *Çocuk Hakları ve Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 20. Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları*. Eds. Hakan Acar ve Arzu İçağasıoğlu Çoban, Maya Akademi, Ankara
- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk Hakları Sözleşmesinde Yer Alan “Çocuk Hakları” Konusunda Öğretmenlerin ve Yöneticilerin Bilinç Düzeyleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaman Kepenekci, Y. (2006). A Study Of University Studets’ Attitudes Towards Children’s Rights İn Turkey. *The International Journal of Children’s Rights*, 14, 307-319.
- Kaya, S.Ö (2011) *Öğretmen Adaylarının Çocuk Hakları İle İlgili Görüşleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Kor, K.(2013) *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Hakları Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Moroğlu, N.(2003). *Türkiye’de ve Dünyada Çocuk Hakları*. İstanbul: Alman Liseleri Kültür ve Eğitim Vakfı
- Sevinç, M.(2005). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- UNICEF (2005). *Dünya Çocuklarının Durumu*, Ankara.